Ре́чка ра́ньшэ е́тая бальша́я была́. Па ёй да́жа караблі́ хадзі́лі. Во кака́я ре́чка была́. І ры́бы там было́ мно́га. І во пла́валі па ре́чке купцы́, і адзі́н бага́тый купе́ц аднаго́ ра́зу кашалёк з зо́латам у ре́чку ўкі́нуў (пацеря́ў зна́чыць). Бальшэ́й кашалёк называ́ўся машна́. Іска́лі е́тый кашалёк, так і не найшлі́. А ре́чку так во і назва́лі – **Машна́** [ДКФ].

А.А. Красіцкі

Неафіцыйныя асабовыя ўласныя найменні в. Навікі Шумілінскага раёна Віцебскай вобласці

Матэрыялы сабраныя ў 2009 г. студэнтам аддзялення “Беларуская філалогія” БДУ *Красіцкім Аляксандрам Анатольевічам***.**

Запіс праводзіўся ў в. Навікі, якая знаходзіцца ў Каўлякоўскім сельсавеце Шумілінскага раёна Віцебскай вобласці. У вёсцы 37 двароў, 21 з іх – жылы. Жыхары з’яўляюцца беларусамі, адна сям’я – перасяленцы з Казахстана. Да раённага цэнтра і бліжэйшай чыгуначнай станцыі г. Шуміліна – 24 км. Да абласнога цэнтра г. Віцебска – 63 км.

Інфарматары:

1) *Красіцкі Анатоль Васільевіч*, 1956 г. н., сярэдне-спецыяльная адукацыя, мясцовы жыхар – [КАВ].

2) *Красіцкая Лілія Міхайлаўна*, 1963 г. н., сярэдне-спецыяльная адукацыя, мясцовая жыхарка – [КЛМ].

1. – Ну, дава́й с Сафо́наўны начнё́м. Мы так яе і завё́м: **Сафо́наўна** – о́тчыства у яе тако́е. І́мя у яе́ Мары́я, но яе́ так ніхто́ не заве́ць с тых пор, як на пе́ньсію пашла́, яна́ учы́цельніцай рабо́тала. А сын у яе Ва́ся, дык я када́ с ім разгава́рываю, яго́ Леані́давічам называ́ю – усё́-такі то́жа учы́цель, но у дзярэ́ўні яго́ ў аснаўно́м называ́юць Ва́ся, інагда́ Ва́ська. У яго́, пра́ўда, ёсць ішчо́ клі́чка – **Пупо́к**, но ён э́тага не зна́ець. Яго́ так інагда́ ба́бы ме́сныя называ́юць, патаму́ шта яму́ ужэ́ со́рак с лі́шнім гадо́ў, а ён усё́ с ма́мкай жыве́ць, нія́к ня жэ́ніцца. Да́льшы во́зле по́шты там жыла́ ба́пка – **Зайчы́ха**, патаму́ што ў яе́ фамі́лія За́йцава была́. А напро́ціў – дзед **Дзярбе́нь**, у яго́ то́жы із-за́ фамі́ліі – Дзербянё́ў ён быў. Вот да́льшы там **Панфі́лаўна** жыве́ць, дык яе́ ўсе так называ́юць, да́жа дзе́ці, а як яе́ заву́ць ма́ла хто зна́іць. Эта я зна́ю, што Антані́най, патаму што я ў калхо́зе за́мам прытсяда́целя рабо́таў, дык я ўсіх тут зна́ю, і міне́ то́жа кста́ці. А вот как рас у пасле́днім до́ме **Мі́навіч** жыў, э́та то́жа о́ччыства, а мно́гія ду́малі да́жэ, што фамі́лія. Да́жэ са́жалка чэ́рас даро́гу называ́ецца Мі́навічава, і́лі Мінчо́нкіна ча́шчэ. Так вот як Мі́навіча харані́лі гады́ тры наза́д, так на

Create PDF files without this message by purchasing novaPDF printer (http://www.novapdf.com)

пахарана́х да́жэ вапро́с падня́ўся дзе́та ціхо́нька, як яго́ заву́ць. Я та знаў, што Ві́ктар, мы ж уме́сьце рабо́талі, ён міне́ ў сваё ўрэ́мя да́жэ на машы́не учы́ў е́зьдзіць, сам шафёрам і быў ён усю́ даро́гу. А мно́гія вот тагда́ і ні зна́лі, як і́мя ў яго. Дава́й-ка ціпе́р у той бок прайдзёмся… Так, хто э́та ў нас жыў там? Ага. **Ермако́м** Ві́цю Ермачэ́нку зва́лі, но яны́ тут то́лькі гады́ тры жылі́. Да іх ішчо́ там Зазы́бы жылі́, так сы́на і́хніга усягда́ **Зазыбёнкам** называ́лі, ён такі́ тро́хі бандзі́т, яго́ ня сі́льна у дзярэ́ўні любі́лі. Ну вот Ко́дараву ба́бу **Ко́дарыхай** і шчас заву́ць, а дзяце́й **Кадараня́тамі**, у яе́ мно́га іх, штук во́сем, ужэ́ ўзро́слыя, а ўну́каў то́жа ўсё раўно́ Кадараня́тамі заву́ць, да́жа е́сьлі фамі́лія друга́я. Так і гаво́раць: Кадаро́нак у чый-нібу́ць агаро́т зале́с. Да́льшы там **Трафі́міха** жыве́ць, у яе́ то́жа із-за фамі́ліі, патаму́ што Трафі́мава яна́. А вот ра́дам с ней Ва́лька У́сава жыве́ць, так у яе́ тро́е пацано́ў, ста́ршага так про́ста І́гарам заву́ць, а мла́тшыя так двайня́ты, хоць ра́зныя, но ўсягда́ ўме́сце зато́ хо́дзяць – іх **Уся́тамі** заву́ць ў аснаўно́м. Адзі́н святле́йшы Усёнак, другі́ цямне́йшы. Ні зна́ю, чаго́ так палучы́лась, но радзі́лісь яны́ ў адзі́н дзень, эта точна. У тэй бок Ваня с Ната́шай Васіле́вічы, а во́зле іх На́дзька Гарале́вічава, так яе **Гарга́рай** заву́ць. Про́ста яна́ крыклі́вая о́чэнь, го́лас у яе́ такі́й. Сама́ с Крыво́га Сяла́ прые́хала, ей там клі́чку і да́лі, патаму́ што там усягда́ руга́лась, і тут ча́ста то́жэ. Ра́дам там Ку́чаў жыве́ць, э́та фамі́лія така́я. Мы, рыбакі́, яго **Чу́кчам** завём, хоць ён с Ко́мі, но так про́шчэ. А жо́нку яго́ную усе́ **Ку́чыхай** называ́юць. Да́льшы там **Мільяне́ры** жыву́ць. Яны́, када́ прые́халі сюды́, так у іх мно́га дзе́нех была́, яны́ і́мі раскі́дваліся нале́ва і напра́ва, іх і назва́лі так. ЁнМіляне́р, а яна Міляне́рша. Хаця́ яны́ шчас папрапіва́лі ўсё даўно́ і жыву́ць ня о́чэнь, патаму́ што п’ю́ць, а іх ўсё раўно́ так называ́юць. Ра́дам ішчо́ **Сцёфа** жыў, но шчас у сасе́дняй дзярэ́ўні жыве́ць, патаму́ што дом згарэ́ў, і́лі ён сам яго́ спалі́ў. У яго́ дык ка́жэцца фамі́лія Сцефане́нка. Да, то́чна. Ну, сюда́ ў на́шу страну́ ў аснаўно́м учыціля́ жыву́ць, дык іх абы́чна па і́міні о́ччыству заву́ць і́лі про́ста па о́ччыству, я дык кане́шна магу́ і про́ста па і́мені назва́ць, но эта када́ с жо́нкай і́лі ішчо́ с ке́м-нібуць разгава́рываю, а ў ліцо́ па о́ччыству ў аснаўно́м. Пра́ўда **Каза́х** там ішчо́ – с Казахста́на яны прые́зжыя. Ага́! Ішчо́ табе ўспо́мніў, но тут тро́хі расказа́ць на́да. Вот Сціпа́н, што сле́ва сасе́т наш быў, эта яго ужэ́ пато́м про́ста Сціпа́нам ста́лі называ́ць. А ра́ньшы была́ клі́чка **Бык**. Эта яму́ ат ба́цькі даста́лась. Расказа́ць які быў слу́чай? Вот. Зна́чыць, када́ ўсе́ мужыкі́ на фро́нт пашлі́, ён на вайну́ ні пашо́ў чаго-та. І вот не́як адна́жды но́ччу пае́хаў у Со́сніна, другу́ю дзярэ́ўню, укра́ў там быка́, зарэ́заў і прывёз дамо́й. Тут ужэ́ сняў шку́ру, мя́са ў бо́чкі разлажы́ў. А мужыкі́ с Со́сніна, што аста́ліся, падня́лі ва́рхат, не́як па сляда́х нашлі́ яго́, адзе́лі ту́ю шку́ру на яго́, пасадзі́лі на каня́ і правялі́ па дзярэ́ўні. Так вот клі́чку і палучы́ў. Пато́м і дзяце́й Быка́мі зва́лі. Ну вот у пры́нцыпе і ўсё па дзярэ́ўні на́шай, мо́жа, кане́шна, прапусці́ў каго́, но сі́льна інцірэ́сных такі́х клі́чак у Наві́ках і не́ту. Вот ра́дам тут ішчо́ ба́бка **Саве́льеўна** жыла́, яе́ то́жа і́мені ма́ла хто зна́ў, Ната́лья, ка́жэцца. А ўжо саўсі́м даўно́, там ужэ́ да́жэ ат ха́ты нічо́га ні

Create PDF files without this message by purchasing novaPDF printer (http://www.novapdf.com)

аста́лася, так там **Клаўдзючы́ха** жыла́. У яе́ мужыка́ Кла́ўдзій зва́лі. А гэ́ту ба́бу ўсе́ бая́лісь, яна́ таку́ю адзе́жду ўсігда́ чо́рную насі́ла, гаво́раць, што ве́дзьмай была́, а там хто зна́іць… Ну, ціпе́р то́чна ўсё.

Я то, кане́шна, увесь бы́ўшый калхо́с наш зна́ю, асо́бенна тых, што паста́ршэ, но эта сі́льна мно́га бу́дзіць, ра́зьве што самыя іньцірэ́сныя… Ну вот у Крывы́м Сяле́, кста́ці, мно́га, я там начына́ў у Расьве́це. Магу́ па сікрэ́ту сказа́ць, што і я да́жэ там па мо́ладасьці клі́чку атхлапата́ў. Сказа́ць яку́ю? **Сарня́к**! А зна́еш чаго́? Да патаму́ што аграно́мам быў. Эта як лясніко́ў карае́дамі заву́ць. Так вот там мно́га клі́чак бы́ла. Напрыме́р, у калхо́зе, када́ я там рабо́таў, была́ сра́зу шэ́сь мужыко́ў, като́рых зва́лі Ва́лькамі. Ну, Ва́лька – Валінці́н. І прычо́м пя́цера с іх бы́лі шафёрамі, а шасты́й – міха́нік. І ў ка́ждага с іх была́ свая́ клі́чка. Адзі́н вот быў Ва́лька **Чо́рный**, патаму́ што, ну, цё́мный ён такі́й быў, сму́глый, няру́скій каро́чэ. Фтары́ – Ва́лька **Длі́нный**, ну я́сна: высо́кій быў. А вот трэ́цій, наабаро́т, быў такі́й ма́ленькій, то́ўсценькі – э́та Ва́лька **Каро́ткій**. Сле́дуюшчыга зва́лі Ва́лька **Карышо́к**, патаму́ што ўсі́м дру́гам бы́ў, ко́рышам. Да́льшэ, э́та тот като́рый міха́нік, яго́ зва́лі **Граф**. Ну пачэму́ Граф? Тут цэ́лая да́жэ істо́рыя. Не́як прытсяда́целю саба́ку падары́лі. Ну се́лі мужыкі́ і на́чалі прыду́мываць, як яго́ назва́ць. Ва́лька Літві́наў і гаво́рыць: Граф. Мужыкі́ пасьмяя́лісь, а клі́чка не к саба́ку, а к яму самаму́ прывяза́лась. І жо́нку яго́ную да сіх по́р **Графі́няй** заву́ць. Во даў клі́чку саба́ку! Ско́ка там Ва́лек палучы́лась? Пяць? Не, далжно́ быць шэсь. Каго́-та забы́ў, но я ўспо́мню. А! **Ле́вый** Ва́лька ішчо́ быў, ліўша́ патаму́ што. Во як бы́ла. А прытста́ў сабе́, е́слі п на ба́зе іх па і́міні зва́лі, што б бы́ла. Вот ішчо́ там **Ва́ўчар** ё́сць, Ві́тька Жыгуно́ў эта. Ён пра́паршчыкам у По́льшчы быў, прывё́з с сабо́й дзе́нех мно́га і ўсё міня́ць іх хацеў на ва́ўчары, абліга́цыі ці́па. Ну, э́та тады́ ў дзевяно́стыя мо́дна была́. Так вот хадзі́ў па ба́зе і ўсё гавары́ў пра ты́я ва́ўчары. І сам Ва́ўчарам стаў. **Скаба́р** жа ішчо́ ў Кры́вым Сяле́ ё́сьць. Са Смале́ншчыны і́лі с Пско́ўшчыны прые́зжый. Там ско́бы дзе́лаюць. Для карабле́й такі́я. І сы́на **Скабаро́нкам** заву́ць ціпе́р. **Нюх** то́жа ё́сць, Во́ўка Маро́заў. Як-та сва́дзьбу ігра́лі, Ва́ўчараву якра́с, ра́ньшэ на сва́дзьбу ўсігда́ пацаня́ты прыхадзі́лі, і ён там, ма́лый ішчо́. Што́-та яны́ там дзе́лалі каля́ ха́ты, а ба́цька Ва́ўчараў, **Ста́лін** (во́ кста́ці) як гы́ркніць ім: што́ вы тут ню́хаеце і на яго так якра́с. Так Ню́хам і на́чылі называ́ць. А чаго́ Ста́лін? Да патаму́ што вайну́ ў Герма́ніі зако́нчыў. Так яго́ Фё́дар Карні́лавіч зва́лі. Паліці́ческая така́я клі́чка тро́хі. А Мі́шку Пушкаро́ва усе́ **Маскалё́м** называ́юць. Маска́ль ён і ёсьць маска́ль. А вот Лё́нька **Радзі́ст**, ён пра́ўда не с Крыво́га, а с Ула́завіч, у като́рага я сруб для ста́рай ба́ні купля́ў, так той па спецыя́льнасьці клі́чку палучы́ў, у а́рміі радзі́стам быў. А сасе́т пачці́ яго́ный, к са́май Дзьвіне́ жыве́ць, **Краснашчо́кі** заву́ць, с дзе́цтва спалі́ў сабе́ ліцо́, пажа́р быў ка́жэцца. А вот у Лю́бічах Ві́цьку Масько́ **Пачака́й** заву́ць, прывы́чка ў яго́ пры разгаво́ры “пачака́й” гавары́ць. А вот у ба́цькі майго́ была́ клі́чка **Паля́к**, патаму́ шта рас кіно́ прывязлі́ ў клуп, а

Create PDF files without this message by purchasing novaPDF printer (http://www.novapdf.com)

там быў паляк хару́жый Красі́цкій якра́с, вот ба́цьку так і назва́лі. Усё, хва́ціць табе́, і та́к мно́га назва́ў. Ідзі́, мо́жа ма́мка што ўспо́мніць... [КАВ].

2. Ну ў нас у кла́се бы́лі ў ма́льцаў клі́чкі, када́ ў шко́ле учы́лася. Хаця́ і ў дзе́вак то́жа. **Сіні́цай** называ́лі Ва́льку Сініцыну, я с ей за аднэ́й па́ртай сядзе́ла адно́ врэ́мя да́жэ. А Сярге́я **Лісі́цу** Лі́сам называ́лі. Такі́і вот ім фамі́ліі вы́палі, і клі́чкі із-за іх. Мы учы́цельніцу хі́міі **Каланчо́й** назы́валі, патаму́ шта яна́ ро́стам пад ме́тар дзевяно́ста была́. А маціма́тіка **Цыркулем** называ́лі, э́та паня́тна чаго́. Адзі́н Ва́ська такі́ ў нас учы́ўся. **Шчо́рс** клі́чка была́. Эта ён на ўро́ку істо́рыі, не: ру́скай ліцірату́ры, када́ “Вайну́ і мі́р” прахадзі́лі, яму́ на вапро́с на́да бы́ла Куту́заў атве́ціць, а ён атве́ціў Шчорс. У кла́се, дзе То́ня, сістра́ мая́, учы́лась, ма́льца **Жабаці́нскій** зва́лі, эта ў чэ́сьць чэмпіё́на алімпіа́ды Масква́ во́семдзісят, той сі́льный, шта́нгу паднімаў, ну а э́тат наабаро́т хі́лый, яго́ ў кавы́чках так назва́лі. Ішчо́ ў кла́се васьмы́м к нам Сярге́й Го́луб прышо́ў у кла́с, у яго клі́чка **Чэ́рап** была́, ён на́лыса ўсігда́ стры́хся. А адзі́н то́жэ ішчо́ такі́й уве́сь худы́й быў, аш свяці́ўся наскво́сь, у яго́ клі́чка **Ча́хлый** была́. У шко́ле бо́льшы і не по́мню, бы́лі кане́шна і другі́я клі́чкі, у другі́х кла́сах там. А! **Чэмке́нт** ішчо́ быў, прые́хаў ма́лец із го́рада Чэмке́нта, Чэ́мке́нт, э́та дзе́та ў Казахста́не можа. Тады́ ш Саве́цкій Саю́с быў. Яго́ як го́рат яго́ный радны́й і назва́лі, хоць ён Ко́сьця быў. Вот у міне́ ў дзярэ́ўні бы́лі такі́я лі́чнасці інцірэ́сныя. Адзі́н напрыме́р усё ўрэ́мя хадзі́ў дака́зываў не́шта, правасу́дзіе не́йкае, так у яго́ **Пракуро́р** была клі́чка. Ага́. А была ба́ба адна́, усе́ спле́тні сабіра́ла, разнасі́ла, **Саро́кай** зва́лі, я да́жа настая́шчага і́міні ні зна́ю. А фтарая́ была **По́шта** ілі **Пашта́рка**, па-ра́знаму гавары́лі, ну, яна́ то́жэ ў пры́нцыпе із-за таго́ ш палучы́ла клі́чку. То́жэ но́васьці ўся́кія прынасі́ла. Гавары́лі, што вун Пашта́рка с навасця́мі ідзе́ць. Аднаго́ мужы́ка ў нас ішчо́ называ́лі **Дамаво́й**. Ён када́ п’я́ный і так то́жэ пе́сьню “Дамаво́й” усігда́ любі́ў пець. Яго пастая́нна прасі́лі сьпе́ць эту пе́сьню і самаго́ так называ́лі. Сьмія́лісь с яго́, наве́рна. Дзя́дзька Ва́ська жыў у пасле́днім до́ме, так яго з-за э́тага **Канцавы́й** зва́лі. Быў адзі́н ма́лец, ён памага́ў усі́м такі́, када́ дзе яка́я рабо́та, а яго патка́рмлівалі, так эта **Ваню́ха** быў, а Іва́нам напрыме́р яго ніка́да ніхто́ ні называ́ў. Пато́м у яго ха́та згарэ́ла, і ён там п’я́ный. І гавары́лі, што Ваню́ха і́менна згарэ́ў. Із імё́н то́жа у нас така́я **Макрэ́на** была. У яе́ нарма́льнае і́мя Мары́на была. Эта так ісказі́лі, мо́жа, скарта́віў хто. А там хто зна́іць. Ба́пку Ксе́нію маю́ называ́лі чаго́-та **Аксі́нняй**, хаця́ э́та ш саўсі́м друго́е і́мя ка́жэцца. А сасе́тку е́йную Гарбуно́ву ба́пку **Хаду́ляй** называ́лі, патаму́ шта хадзі́ла як у́тка, мо́жа ат хаду́лі і́лі ішчо́ што. Я вот і́мені е́йнага саўсі́м ні ўспо́мню. І дзяце́й **Хадулё́нкамі** зва́лі то́жа. Мла́тшый с Хадулё́нкаў дружы́ў ішчо́ с сасе́дам на́шым чэ́рас даро́гу, с **Надзё́нкам**. Кста́ці Надзё́нкам яго зва́лі па ма́мке, На́дзя така́я была. Абы́чна па па́пку называ́юць, а э́тага вот дык па ма́мке. Ён і рос біс па́пкі, таго́ на фро́нце ўбі́лі. Наве́рна, с бо́льшага я ўжэ́ пра ўсі́х расказа́ла. З другі́х дзераве́нь ра́зве што. Ну, я по́мню як па́пка, ён жа прытсяда́целям сельсаве́та быў, называ́ў шары́пінцаў **япо́нцамі**, патаму́ што

Create PDF files without this message by purchasing novaPDF printer (http://www.novapdf.com)

Шары́піна са́мая васто́чная дзярэ́ўня ў сельсаве́це. І мно́гія так іх зва́лі. А с Забо́р’я мужыко́ў зва́лі **батрака́мі**, патаму́ што яны́ с сабо́й е́сьці насі́лі у то́рбах, і́менна вот у то́рбах, як у батрако́ў. Эта яны там у стройбрыга́дзе рабо́талі. А адзі́н кста́ці с сабо́й усігда́ шашэ́нь браў, э́та такі́ блін то́ўсты, і самаго́ яго **Шашэ́нь** называ́лі. Усё, пасле́днюю табе́ гавару́, зато́ са́мую сьме́шную. Ра́ньшы па дзяраўня́х хадзі́ў чалаве́к і скупля́ў макулату́ру, цветме́т, тра́пкі. Ішо́ў і крыча́ў: ба́пкі, тра́пкі! І ўсе гавары́лі: вунь **Ба́пкі-Тра́пкі** ідзе́ць. Во так. Хва́ціць. Ужэ́ му́сіць штук сто табе ўспо́мніла, а с па́пкам дык то́чна [КЛМ].

Create PDF files without this message by purchasing novaPDF printer (http://www.novapdf.com)